

de supernaturalibus in sequenti. Actus rursus naturales possunt in duos ordines distingui, bonorum, scilicet, et malorum actuum. Quæ distinctio in supernaturalibus locum non habet; omnes enim mali actus voluntatis tales sunt, ut naturalibus viribus humani arbitrii fieri possint; omnes enim sunt inferioris ordinis, et ex aliquo motivo humano procedunt. In principio igitur hujus libri dicemus de actibus peccaminosis, de quibus præsens controversia maxima ex parte agitata est, et multorum animos perturbavit. De bonis autem actibus moralibus, et ordinis naturæ, pauca in specie dicenda occurrunt, cum in eis nihil sit peculiare ac proprium, præter generalia principia quæ in libro superiori tradita sunt; dicemus tamen aliqua, ut differentiam inter eos et malos actus constituamus, et divinæ providentiæ rationem in eis declaremus.

## CAPUT I.

PROPONITUR QUÆSTIO AN ACTUS MALI SINT EX SPECIALI PRÆFINITIONE AC PRÆDETERMINATIONE DIVINÆ VOLUNTATIS, ET SENTENTIA HOC AFFIRMANS TRACTATUR.

1. *Sensus et status questionis.* — Duo sunt certa principia, in quibus omnes conveniunt. Prius est, Deum absolute et simpliciter non esse causam peccati; hoc enim sub his terminis de fide est, et satis expressum in sacra Scriptura, novissimeque definitum contra hujus temporis hæreticos, ut inferius commodiori loco videbimus. Posterius principium est, proprio et reali influxu concurrere Deum ad hos actus liberi arbitrii, ut reales actus sunt, etiamsi pessimi et intrinsece mali sint. Nam cum hi actus sint vere res et effectus reales, necesse est ut saltem illam dependentiam a Deo habeant, quæ omnibus causarum secundarum effectibus generalis et omnino necessaria est. Superest ergo quæstio an, præter hunc generalem concursum, habeat Deus aliquem alium in hos actus liberos et humanos, qui ita fiunt, ut inordinationem seu malitiam moralem habeant adjunctam; vel an per ipsummet concursum Deus physice prædeterminet voluntatem creatam ad hos actus; simul vero attingemus an positive illam inclinet, vel moveat, aut semper, aut interdum, et an hos actus præfiniat; ac denique quomodo de illis perfectam providentiam habeat.

2. *Prior sententia.* — Est itaque quorum-

dam opinio, Deum et prædefinire hos actus æterno consilio voluntatis suæ, antequam præsciat illos esse futuros, et in tempore prædeterminare voluntatem angeli vel hominis, et applicare ipsam ut illos eliciat. Dicunt autem hi doctores Deum prædefinire hos actus quoad materiale peccati, ut aiunt, non quoad formale. Et hoc modo evitare sibi videntur ne Deum faciant auctorem peccati. Quoniam tota (inquiunt) entitas actus peccati bona est, et illam tantum prædefinit Deus, et ad actus bonos ordinat; permittit autem malitiam et inordinationem, quæ ex sola voluntate peccatoris inde consequitur. Hanc sententiam docent fere omnes illi Theologi, qui de subordinatione causæ secundæ ad primam ita sentiunt, ut putent secundam nihil posse operari, nisi præmotam, prædeterminatam et applicatam a prima modo superiori libro tractato. Item qui censent ad perfectionem divinæ providentiæ pertinere, ut omnes actus liberos causæ secundæ sua voluntate efficaci præfiniat, antequam præsciat quid causa secunda operatura sit. Nam ex his generalibus principis necessaria consecutione illa conclusio sequitur; quia dum actum peccati elicit humana voluntas, operatur ut causa secunda existens sub divina providentia, ejusque concursum requirens.

3. *Auctores quibus hæc opinio falso tribuitur, Scotus, Capreolus, Cajetanus.* — Solet autem hæc sententia tribui Scoto in primo, distinct. 42, quæst. unica. Sed ibi nihil dicit præterquam permitti a Deo peccatum, Deumque præscire se cooperaturum illi. Quod est valde diversum; falso ergo citatur. Magis autem falsum est omnes Scotistas ita sentire, ut cap. 3 videbimus. Tribuitur item Capreolo, in 2, distinct. 37, quæst. 1, art. 3, ad 2 principal. cont. 2 conclus. Sed falso, et præter ejus mentem, ut capite tertio ostendam. Citatur etiam pro hac sententia Cajetanus, jentac. 6, quæst. secunda. Sed ibi non loquitur de prædeterminatione physica, nec de præmotione necessaria ex vi generalis concursus primæ causæ. In hoc autem favet quod ait, sicut malum non est Deum cooperari actionibus peccatorum, quantum ad bonitatem naturæ, ita malum non esse illas præcipere. Quæ verba, intellecta de actione per se indifferente, et quæ bene exerceri potest, sunt vera; tamen de actione ita mala intrinsece ut bene exerceri non possit, sunt falsa, ut ex dicendis constabit, nisi verbum præcipiendi metaphoricè sumatur, ut solet in Scriptura, et infra

## CAPUT II.

NON PRÆDETERMINARE DEUM NEQUE PRÆMOVERE VOLUNTATES HUMANAS AD ACTUS PRAVOS.

1. *Assertio.* — Distinximus in fine superioris libri divinam præfinitionem immanentem seu internam, a prædeterminatione externa seu transeunte. Neutram igitur earum habere censemus locum in actibus malis. Sed hoc capite, solum de transeunte ac physica prædeterminatione loquimur, quæ physicam efficaciam habet in nostram voluntatem, sive aliquid prævium ad actum illi imprimendo, sive sola efficacitate sua extrinseca eam efficaciter ad actum prædeterminando; in quarto vero capite de altera præfinitione agemus.

2. *Aliquot præmittuntur animadversione digna.* — Suppono autem imprimis in actibus malis duo posse considerari: loquemur autem semper de actibus internis, et elicitis a voluntate, quoniam in eis melius cernitur difficultas, et quia tota formalis malitia seu deformitas moralis est in actibus internis et ab eis denominantur exteriores actus mali. In his ergo actibus primo considerari potest ipsa realis entitas actus liberi et voluntarii, quatenus circa tale objectum et cum talibus circumstantiis fit. Secundo, considerari potest deformitas, seu malitia moralis, quæ ad talem actum consequitur, quatenus a tali causa libera hic et nunc fit; primum horum appellari solet materiale peccati, secundum autem formale.

3. *Qui movere possit Deus voluntatem creatam.* — Secundo suppono, ex dictis in lib. 1, duplicem intelligi posse modum quo Deus moveat voluntatem ad aliquem actum; unus est moralis, scilicet, vel ex parte objecti, proponendo illud, et rationes ad ipsum amandum fugiendumve, vel per quosdam actus excitando ad alios, ut per terrores et minas incutiendo metum, qui ad alicujus rei odium vel amorem inducat. Quem modum movendi voluntatem maxime servat Deus in operibus gratiæ, ut libr. 3 videbimus. Alius modus movendi est physicus, per propriam et immediatam effectiorem in ipsam voluntatem, quasi imprimendo in illa quemdam impetum, quo efficaciter impellatur ad actum secundum.

4. *Ad actum ex se bonum beneque fieri possibilem, at in re male faciendum inclinare potest Deus.* — Potest etiam hoc loco præmitti

dicetur. Similiter quando Cajetanus ait, 2 Reg. ultimo, incitare Deum positive ad actiones peccatorum, ut positiva entia sunt, nec prædeterminare dicit, nec loquitur de generali concursu, sed de aliqua speciali ratione providentiæ divinæ, et pie exponi potest, juxta ea quæ cap. 3 dicemus. Citatur etiam Oleaster, Genes. 45. Sed ibi nihil ait, nisi esse proprium Dei opus ordinare malum opus nostrum in bonum finem suum. Citatur etiam Exodi 47 et 40, et Deuter. 2. Sed his locis non agit de concursu Dei, sed de induratione, de qua re infra cap. 3.

4. Hæc ergo opinio, ut proposita est, a nullo antiquo doctore Scholastico tradita est. Imo et moderni scriptores, qui prædeterminationem physicam liberi arbitrii docuere, cavere student illum loquendi modum; scilicet, quod Deus applicet et prædeterminet voluntatem creatam ad malum actum pro materiali, quia vident eam locutionem multorum aures offendere, multisque gravibus doctoribus vehementer displicere. Nihilominus tamen alii sententiam illam indicant, saltem sub generalibus verbis, ut sunt illa: *Nulla causa secunda potest operari, nisi sit efficaciter a prima determinata*; vel etiam magis in particulari, ut idem auctor alibi dicit: *Antecedit operationem nostram liberam divinæ voluntatis æternam et immutabile consilium, sive divinæ providentiæ infallibilis prædefinitio, quæ omnem operationem bonam liberam prædefinit, imo et omnem operationem in quantum bona est*; ubi hanc ultimam amplificationem ponit propter actum peccati, licet ipsum proprio nomine explicare ausus non fuerit (Bannez, 1 p., q. 14, art. decimo tertio, dub. circa solum argumentum D. Thomæ, § *Sed arguitur*, p. 524, litt. B, quæst. decima nona, art. decimo, dub. primo, post tertium documentum); alii vero clarius, et in particulari loqui solent.

5. *Fundamenta hujus opinionis.* — Fundamenta hujus sententiæ partim sumuntur ex subordinatione necessaria causæ secundæ ad primam, partim ex perfectione divinæ providentiæ, partim ex divina reprobatione, quæ nullam ex parte hominis habet causam; partim ex quibusdam sacræ Scripturæ locutionibus, et ex quibusdam Augustini testimoniis; partim ex eo quod nullum sequitur absurdum ex hac sententia, magis quam ex concursu generali ad actum peccati. Sed hæc omnia proponuntur melius inferius simul cum eorum solutionibus.